

החדר הפועם / רווית הררי

התערוכה "החדר הפועם" תוכננה בדיוק רב לפי מידותיו ומאפייניו האדריכליים של חדר הבאר בגלריה, שברצפתו עדיין טמונה באר בת כמה מאות שנים. בית הבאר ההיסטורי של העיר, אשר התרוקן מתכולתו המקורית והפך לחלל תצוגת אמנות, הופך לחלל רפאים מתעתע ונושא זיכרונות; מקסם שווא של בית המורכב מאלמנטים אדריכליים נעדרי חומר, גוף ופונקציה, היוצרים אשליה אופטית של ביתיות עוטפת ומתפרקת בו זמנית.

העבודות בתערוכה מחלקות את הגלריה למעין דירת שלושה חדרים, ובכך הופכות אותה לחלל דומסטי המזמין להתכנסות פיזית ומנטלית; מרחב קסום ואשלייתי, מהורהר ומעורער, המבוסס על שיבושים חומריים, היפוכים והתקוות. במרחב זה מוצגים אלמנטים אדריכליים ואובייקטים ביתיים הבנויים מחומרים שקופים ואווריריים, נטולי נפח ומשקל – חפצי רפאים נטולי גוף. על אף המראה הנזירי והמינימליסטי, יצירתם כרוכה בעמל רב. אלפי חוטי ניילון שקופים ודקיקים נמתחו ונשזרו במשך חודשים ארוכים כדי לייצר גרם מדרגות מרחף, צמד חלונות המחליף את חלונות הגלריה הממשיים, וילון שנדמה כנע מאליו לאורן של אלומות האור המרצדות בחדר. גם עבודות האנימציה המוקרנות בהקרנה מחזורית בנויות מקווי אור חמקמקים הנעים בכוריאוגרפיה מעגלית של הצטברות וגריעה, של בנייה ופירוק; שטיח שכמו מצטייר מאליו על הרצפה, שקווי עיטוריו מבוססים על אלמנטים מתוך תוכנית הקרקע של חדר הבאר; אח מבוערת שאש מדומה לוחשת בה; ומעין אדוות מים המוקרנות על פי הבאר ומפעמות בחדר כדופק תת־קרקעי מדומה.

הבית, על רבדיו הפיזיים, הפסיכולוגיים והמטאפוריים, נושא עמו לכאורה הבטחה ליציבות ולביטחון. אך בידיה האמונות של טל אמיתית־לביא הוא נבנה כחלל שיסודותיו שבריריים, המבוסס על אשליות אופטיות שאינן מציעות הגנה או הכלה אמיתית. זהו בית משובש ומפולש, שתחושת הביטחון בו מתערערת. במונחו של פרויד זהו בית "אל־ביתי", שמרכיביו המוכרים עברו הזרה טורדת מנוחה. האלמנטים האדריכליים המסומנים בו הם בעיקר חללי מעבר ופתחים שאינם מובילים לאף מקום, והחפצים אינם רהיטים פונקציונליים, אלא אביזרי נוי לוחשים ורוחשים; חפצי רפאים בעלי נשמה, שנדמה כי המירו את דייריו המקוריים של הבית. כפי שמציע הפסיכואנליטיקאי איתמר לוי במאמר "החדר הפועם" בספרו "הבית והדרך", נדמה כי אמיתי־לביא מהלכת "באזורי התפר שבין ארכיטקטורה וחלום, בין ריהוט ודמיון, בפנטזיה של התאורה, בעולם אנימיסטי שבו לחפצים יש נשמות".